

Tanyai létforma szépségei és kihívásai

Tanya szavunk a 11-15. században kizárólag a vízzel, halászattal összefüggő kifejezés, leginkább halászó helyet jelent. Éppen azonban a 16. századtól kezdve veszi fel a mai, tartózkodási helyet, épületet jelentő értelmét. De ez a jelentésváltás csak igen lassan zajlik le.

A városi embereket a tanyasi élet gondolata, némi melegséggel tölti el, mégis küzdelmes életet képzel el maga elé, hiszen ott a mindennapi élet nehézségei mellett meg kell küzdeni a természeti nehézségekkel, elszigeteltséggel. Jelenleg hogy zajlik az élet a tanyavilágon?

A téli időszakban már nem úgy, mint régen. Megváltoztak az emberi magatartások, ma már nem olyan nyitottak az emberek, mint régen voltak. Akkoriban egy csodálatos világ volt, összejöttek a fiatalok a házaknál. Citerazenekarral táncoltak, énekeltek, kukoricát morzsolnak, ez hagyomány volt. A férfiak kártyáztak, az asszonyok pletykáltak és jókat danoláztak, kibeszéltek ezt, azt, amazt. A kemencében a lángos és a kenyér sült. Egész más világ volt. Most megint próbálkozunk, igyekszünk valamit visszahozni, de a legtöbb tanyában már villany van. És mit lehet látni? A tanya konyhájában már nem kemence, hanem kenyérsütőgép van. A kemence olyan tartozéka a tanyának, mint a góré, a gémeskút vagy kerek kút. A tanyában mindennek megvan a menete. Télen ugye az ember behúzódik a pattogó kályha mellé. Csempekályha mellé reggelire megterítettek nézték a kályhát, tűzpattogós hangulatban reggelizni csodálatos. Aztán mikor nyílik az idő, februárban már megy a kertben a mozgolódás, zajlik a takarítás a tél után, ősszel pedig a nyár után takarítunk. Már mindenki próbálja tervezgetni, mit hova ültet, mit vet a kertjébe. Márciusban kezdődik a veteményezés, és attól kezdve adódik mindig a munka egész évben. A parasztember mindig tudja, nem kell neki naptár. Ott van a fejében, mit mikor kell csinálni, locsolni, a munka mindig adja magát. A tanyai életformához hozzátartozik az állattartás is. Külön varázsa van. Napjainkban a városlakó emberek is kikapcsolódásként a tanyai környezetet választják kikapcsolódási formaként. Jelenleg is egyre több tanyát újítanak fel, megnőtt a kereslet a tanyai turizmus irányába. A rohanó világban az emberek többsége már nem a nyüzsgő tengerpartra vágyik, előtérbe kerül a vidék, csend. Egyre több tanyai életet bemutató tanya közül lehet választani.

A tanyát, amely a mezőgazdaság településformájaként jött létre, ma is az teszi vonzóvá, ami évszázadokkal ezelőtt: a föld és a természet közelsége meg a szabadság; itt mindig el lehetett bújni és ki lehetett emelkedni. A zárt település közösségétől való térbeli távolság azonban az élet többi területén inkább hátránynak bizonyult, így azoknak, akik önként vagy kényszerből ezt az életformát választották, ma is nagy utat kell megtenniük ahhoz, hogy a mindennapi életükhöz szükséges szolgáltatásokat igénybe vehessék valamely falusi vagy városi központban. Az állandó tanyai lakosok esetében a tanya életkörülményeket meghatározó tulajdonságai szerint találkozhatunk különböző intenzitású társas kapcsolatokkal. Akiknek állandó mozgástere kitágult a belterületi vagy más településen történő munkavállalással, természetesen sokkal kiterjedtebb a kapcsolati hálójuk, mint azoknak, akik anyagi, jövedelmi hátrányaik, legjellemzőbben munkanélküliségük, idős koruk, egészségi állapotuk miatt képtelenek a belterületi, munkahelyi kapcsolatok kialakítására.

Ez utóbbiak közül nagyon sokan teljesen magányosak, a 60 év feletti korosztály döntő többsége egyedül él. Az egyéni élethelyzet kilátástalansága országosan is nagyon magas arányban vezet öngyilkosságokhoz. A szegénység az egyenlőtlenségekkel is összefügg. Az egyén nem rendelkezik elegendő erőforrással, hogy úgy táplálkozzon, olyan tevékenységben vegyen részt, és olyan életfeltételekhez, javakhoz jusson, amelyek a társadalomban szokásosak. A településközpontban meglévő szolgáltatások elérését nehezíti, hogy a külterületek földútjai a homoktalaj adottságai miatt nehezen járhatóak, az időjárási viszonyok (szél, eső, hó) igen erősen befolyásolják az útminőséget, a közlekedési feltételeket. Távol vannak a belterület nyújtotta legalapvetőbb szolgáltatások (bolt, orvos, hivatalok, szolgáltatók), és nem ritka, hogy 8-10 km-t kell csak a településközpontig megtenni. Még az egészséges időseknek is komoly feladatot jelent akár a boltba való eljutás is, hiszen vagy kerékpárral közlekednek (több kilométert megtéve a földutakon az időjárási viszonyoknak kitéve), vagy amennyiben van a közelben buszmegálló, akkor a helyközi járással jutnak el a központba. Nem utolsó szempont, hogy az árut haza is kell még vinni. Ezért sokan már a bevásárlásra sem tudnak vállalkozni. A tanyákon az egészséges ivóvíz biztosítása sok esetben nem megoldott, és ez a

probléma nem kerüli el a tanyán élő időskorúakat sem. Az ivóvíz beszerzése legalább olyan komoly feladat, mint a napi fogyasztási cikkek bevásárlása.

De ugyanígy nehezen oldják meg a hivatalos ügyek intézését, a receptfelíratást, és kiváltást is. A települési hátrányok csökkentésében segítenek a tanyagondnokok, akik kapcsolatot teremtenek a világgal: vagy a rászorulókat viszik az intézmények után, vagy a hiányzó szolgáltatásokat hozzák el az emberek lakóhelyére. A tanyai társadalom leszakadása számtalan objektív és szubjektív tényező együttes hatásának eredménye. Olyan jelenségek és problémák ezek, amelyek kölcsönösen generálják egymást. Kilépni innen nagyon nehéz, hiszen a hátrányok mértéke gyakran leküzdhetetlen. A tanyai népességen belül egy sajátos cirkuláció figyelhető meg. Aki teheti, eladja házáat és elköltözik. Helyükre városi kiköltözők érkeznek, főként a leromló állagú panelekből. Olyan szociálisan rászoruló családok ezek, akiknek már megoldhatatlan terhet jelentett a magas rezsiű városi lakás fenntartása. A falugondnoki és tanyagondnoki hálózat a magyar kistelepüléseken, tanyákon élő népesség számára az igényekhez és a közösségek életéhez szervesen illeszkedő, integrált szociális szolgáltatást nyújt. A specializált, intézményközpontú szolgáltatási formák mellett és azokkal együttműködve jelentősen emeli az adott régió szociális ellátási színvonalát. Előnyei: emberközelisége, problémaorientáltsága és komplex megoldásokat kínáló mivolta. Képes reagálni a lokális/térségi szükségletekre, a legkisebb egység: az egyén és a család szintjén.

